

לפני שנה נכתב כי שרת חלה בפרטן. הרופאים היו בטוחים כי לא נותר לו לחיות אלא שבועות מעטים בלבד.

בצמרת המדינה נעשה הכל כדי להעלים את האמת ממנו. חבריו ועמיתיו, שישבו בחיבורידיים כאשר היסל בןגוריון את מעמדו הציבורי, השפיעו עליו כיבודים ואותות הערכה, כדי להנעים את סוף ימיו — וגם כדי להקל על מצפונם הרע.

אך דווקא אז נתגלה שרת בכל שיעוריקומתו. בשנתו האחרונה התעלה לרמה של גיבור טראגי, ונתגלה כלוחם ללא־חתי.

הוא לחם במחלתו. השבועות הפכו חודשים, החודשים הצטרפו לשנה שלמה. היה זה כמעט פלא רפואי. משה שרת לא נכנע למחלה הממארת, עד הרגע האחרון.

הוא גם לא נכנע למכאובים. בגבור עליו כאביו באמצע ישיבה, קם, יצא, קיבל זריקה וחזר — הכל בהדרת־הכבוד האופיינית לו, בפשטות אצילה, ללא מחתת ריקות.

הוא ידע, כמובן, שישו ספורים. אך הוא העמיד פנים כאילו אינו יודע. הוא נכח בסבלנות בטכס הענקת אורחות־הכבוד של ירושלים, בו הספידה אותו צמרת המדינה בעזרו בחיים.

ככל שהתקרב הקץ, כן גבר בו המאבק הפנימי: האם לקום ולהתריע, או להוסיף ולנצור את לשונו? האם מותר לו לשתוק, ביודעו שלא נותר לו זמן רב להזהיר את המדינה בפני השתוללות בןגוריון?

„מירותם מתלקחת כאש בלבי...“

כך קרה שהאיש, אשר בןגוריון ואנשיו לעגו לו ותיארוהו כאיש חלש ופחדן, החל מנחית על בןגוריון מהלומות, שכל אחת מהן הספיקה כדי לקעקע את שארית מעמדו של הוזן במפלגה ובציבור.

ב־14 בדצמבר, 1964, במרכז מפא״י: „השיקולים שלאורם חייבת להתקבל ההחלטה הם שיקולים ממלכתיים. עשיית רצונו האישי, או פירוסו האישי, של משהו מאורחי המדינה, אינו להם שייכות לעניין, ואסור להם להשפיע על ההחלטה.“

ב־18 בפברואר 1965 בנשואו את דבריו מנסא־הנגלים בהעידת מפא״י: „מתחולל בחיי המפלגה משבר חמור, ונראה את הדברים בעין פקוחה: משבר שלא היה כמוהו בחיי המפלגה. לא מפאת דרגת חומרתו, אלא מפני עצם טבעו, מהותו, שורש התפרצותו. כי המשבר הזה הוא פרי עמדה, קו, דרישה, מגמה של איש אחד ויחיד.“

על בןגוריון ותפקידו בהיסטוריה היהודית: „... זה הרים את האיש לגובה מסחרר, וזה, לדעתי, הטיל עליו משא כבד ועצום, אולי כבד מנשוא... וכאשר, לאט־לאט, מתגלות סתירות בין האמון המגובש, שהוא פרי הערצת שנים, ובין ההתרשמות הבלתי־אמצעית מהדברים הנאמרים, מצורות ההופעות וההשתלטות בעיני הציבור — כאשר נוצרת סתירה זו, או מתחוללת טרגדיה.“

ברמז: (יש) דברים שמירותם עדיין מתלקחת כאש בלבי. הלאה: „ציבור אי־אפשר לרמות. אותו אי־אפשר להוליך שולל. אם הוא רואה אינו עמדה שהיא עמדה וצאת־דופן, אי־אפשר להוליך אותו שולל. אם הוא רואה איזה דרישה והתקשורת עליה כמחוסרת־שחר, אי־אפשר לעקור את ההכרה הזאת מן השורש.“

„מנהיג אינו יכול לדחוק את עצמו לקרן־זווית ומשם להתריע. מנהיג אינו יכול לרכו את כל מעייניו במה שקרה לפני 11 שנה, או מה שקרה כתוצאה מכך לפני ארבע־חמש שנים, ובעיני הציבור לעשות זאת על חשבון הריכוז של העתיד.“

„או — או. או שהוא מושך ידו מזה, ומגדיר עצמו למסלול המרכזי של סדר־היום הממלכתי, או שהוא מחזר על כתר מנהיגות. כי בדרך זו הוא מחולל כבודה של מנהיגות.“

ביום העצמאות, חודשיים לפני מותו, הגן על הנוסח המקורי של מגילת־העצמאות, אותה חיבר הוא, ושקוצרה ועובדה על־ידי בןגוריון: „הוא שינה, לצערי, את המיבנה, ונטל את ההגיגות של המיבנה.“

ולבסוף המכה הסופית — המתכת ששלח ביום ה־17 ביוני 1965, שלושה שבועות לפני מותו, למערכת דבר:

„בנאומו בכינוס המועט של מפא״י, דגל דויד בןגוריון בנאמנות לאמת, ברדיפת־צדק, בקיום יחסי־חברים, בשמירה על ערכיה המוסריים של תנועת־העבודה. אני רואה חובה לעצמי להודיע, כי הנני בין אותם החברים, אשר על יסוד נסיונם אין ביכולתם — עם כל הערכתם לגדולות שפעל דויד בןגוריון — לראות בו מופת של איש אמת, רודף־צדק, מקיים יחסי־חברים, ומגלם באישיותו את ערכי המוסר של תנועתנו.“

זוהי צהאתו האמיתית של משה שרת.

„ידעתי שזה כואב לו...“

עות מעטות אחרי שנפתח שרת את נשמתו התכנס בתל־אביב הכנס הראשון של פעילי רשימת בןגוריון. היתה בכך סמליות רבה.

בןגוריון לא ביקר בבית־החולים, כאשר נמסר לו כי שעותיו של שרת ספורות. הוא נפגש עם שרת רק כאשר זה כבר היה מוטל בארון — ושם, ליד הארון, נאלץ להתחכך ולהצטדק על מעשיו שהביאו לחיסול האיש.

בןגוריון ידע כי לא יימנע מצורך זה. בכנס הפעילים הלביש את הפרשה המבישה במילים יפות ככל האפשר: „בראשית 1956 נודע על העיסקה הצ'כית־מצרית. היה ברור לי שמצב חדש זה מביא לנו סכנות גדולות, כי עלינו להתכונן לפעולה גדולה. לא מצאתי אצל שרת ראייה זו.“

„ידעתי — צריך להיות תיאום מלא בין ענייני הבטחון והחזק. לא היתה ברירה. הייתי מוכן להחזיר את תיק ראש־הממשלה, אבל לא הייתי מוכן להוסיף להיות שרב־בטחון אם מדיניות־החזק תתנהל על־ידי שרת. חברים הלכו אליו, והוא מייד התפטר.“

„ידעתי שזה כואב לו, וגם לי כאב הדבר. אבל בטחון־המדינה קודם לכל, גם לחשבונות מסוג זה.“

במלים פשוטות: באיום של הפלת הממשלה, סחט בןגוריון את התפטרות שרת — למרות ששרת ידע כי הצדק עימו, ולא עם בןגוריון.

„בטחון המדינה“ דרש זאת — בטחון־המדינה שנשאר, בעיני בןגוריון, שם נרדף לשגינותיו הפרטיים.

הדבר „כאב“, לשרת, לדברי בןגוריון, האם „כאב“ נפשי זה הביא לכאב הגופני — האם ההתעללות הציבורית באיש הביאה למחלת גופו?

בןגוריון יודע כי רבים במדינה סבורים כך — וכי בכך טמון מוקש גדול יותר לעתיד בןגוריון מכל דברי שרת בעבר. יש לו על מה להסתמך.

זהו אחד הסודות השמורים ביותר של אנשי בןגוריון: במחקר דעת־הקהל שערך המכון של רפאל גיל, לפי בקשת בןגוריון, ושהבטיח לבןגוריון 15% בבחירות, נשאלו הנחקרים אילו מאורעות, העשויים להתרחש עד לבחירות, עלולים להשפיע רעה על סיכויי הרשימה.

בראש כל המאורעות האפשריים, העלולים להביא נזק קשה לרשימה, עמדה האפשרות שמשא שרת ימות.

כי משה שרת המת מאשים את דויד בןגוריון יותר מכפי שהיה יכול ומוכן לעשות בחייו.

דת

רומאן במאה שנים

רומאן בלתי־רגיל נרקם מזה כמה שנים עות במיטות הצרות של שכונת מאה־שערים בירושלים. גיבוריו הן דמויות הידועות בעולם כולו. הגבר הוא מנהיג נטור־יקרתא, עמרם בלוי; האשה היא רות בן־דויד, הגיורת הצרפתיה שהלבישה את יוסלה שוחמכר בבגדי־ילדה והבריחה אותו לחוף־אראץ, תחת אפס של שוטרי ישראל.

כאשר הופיעה רות בפעם הראשונה בירושלים, עם בתה הקטנה, היתה מבאי ביתו של הרב אברהם אליהו מייזיש.

מייזיש, שבילה מספר שנים בפאריס, אחרי שעזב את בריית־המועצות, היה האיש ש־השפיע על בן־דויד (שמה הקודם: מדליין פריי) להתגייר. על כן, בעלותה ארצה, פנתה ישר אליו.

מייזיש, קנאי קיצוני, הצטרף לנטור־יקרתא, הירבה לבקר בביתו של עמרם בלוי. הודות לו הפכה הגיורת הנאה לאחת מכא־יביתו של בלוי, המכונן ממנה בעש־רים שנה.

בקשת נשואין. מאז נפטר הרב מייזיש, ואילו רות נדדה על פני חצי כדור הארץ, כשיוסלה החטוף מופיע בדרכונה היצרפתי כבתה. גם בביתו של בלוי חל שינוי: אשתו הינדה, אותה העריץ, נפטרה.

התן בלוי

מסיף הכפייח הפך —

לפני שנתיים. כל עוד חייתה, עבדה ב־ביתה כדי לפרנסו, תפרה חלוקים ל־אברכים.*

לפני כמה חודשים שבה הגיורת ל־ירושלים. היא נשפטה, נידונה לעונש קטן, הגישה עירעור. כאשר לא מצאה את הרב מייזיש בחיים, ביקרה אצל בלוי, האלמן בן ה־70, ששערו האדמוני הלבין, חש כי הגיורת תוכל להקל על בדידותו. הוא ביקש את ידה, ומשענה בחיוב — פנה לבית־הדין של העדה החרדית, שיאשר את נשואיו.

השבוע קיבל בלוי את התשובה: אב בית־הדין, הרב פינחס אפשטיין, הודיע לו כי אינו יכול להרשות את עריכת ה־חופה. הנימוק: אין שום תעודות או הוכחות על גיורה של הגיורת. האיש היחידי שיכול היה לספק הוכחות אלה היה הרב מייזיש, והוא לקח את הסוד עמו לקבר.

כאשר הושמעו טענות, כי בהחלטה זו היה הרב אפשטיין מושפע מעמדתם ה־שלילית של בניו ונכדיו של בלוי, הוא מיהר להסביר, שהטרוכ אינו מוחלט וסופי. „ממשיכים לחפש הוכחות“, השיב אחד מעובדי בית־הדין.

היתה, אולי, משום אירוניה של הגורל בעובדה, שאחד המטיפים העיקריים לכפיה הדתית במדינה נפל בעצמו קורבן להשתל־טות הרבנית על ענייני האישות.

משטרה

משפט חיזם

צעיר נמוך־קומה, בעל פנים חרושי קמ־טים, התנגב אל בית־השימוש של המחלקה

* מכיוון שלא יכלה למדוד את מידות גופם של האברכים, החזיקה בדירתה חלון־קיס מגדלים שונים. הלכות היה לובש את החלוקים בזה אחר זה, עד שהיה מוצא את המידה המתאימה לו, ומזמין חלוק באותה מידה.

הרביעית באוניה שעשתה את דרכה לחיפה. מקסים („מקס“) אלקיים (25) הוציא מכיסו שקית קטנה שהחילה אבקה אפורה, רוקן את תוכנה אל בקבוק זעיר שהחלי נוזל. לאחר שבחש את התמיסה, רוקן אותה למזרק.

הוא חיפש על זרועו את החרדי, תקע בו את המזרק, לרגע התענתו פניו מכאב. הוא ניסה כעבור כמה שניות להוציא את המזרק מגופו, אך ללא הצלחה. המזרק נתקע עמוק בתוך ידו. אלקיים משך אותו החוצה בכוח, סילון של זם פרץ מזרועו.

הוא השתרע על הריצפה, שקע בדימדומים. האבקה האפורה החלה לפעול את פעולתה. התקף סמים. אותה שעה הגיעה אל מפלג המוסר במטה הארצי אינפורמציה של מודיע משטרתי. הוא סיפר לאנשי חוליית

השמים של המפלג כי אלקיים מבאי עימו מצרפת כמות גדולה של מורפיום. שעות אחדות לאחר שהגיע לצריפו במערכת בת־ים, נעצר הנרקומן הוותיק. „באנו להחרים את הסחורה שהבאת מצרפת“, הודיעו לו השוטרים.

אלקיים לא הכחיש כי הביא עימו סמים משכרים, גילה לשוטרים כי השתמש כבר באוניה בחלק מהכמות והסתיר בקרבת מקום את חלקה השני.

אבל הבקבוק הקטן שנתגלה במקום המח־בוא, סמוך לאחד הצריפים, היה ריק. „מישהו בטח גנב את החומר“, הסביר אלקיים.

לאחר שגבו ממנו עדות, היו החוקרים משוכנעים כי יצליחו להביא להרשעתו בדין, ולנטרל על־ידי כך את אחד מגדולי הנרקומנים באזור תל־אביב.

אבל פרקליטו של אלקיים, עורך־הדין חיים קאזיס, היה סבור אחרת. הפרקליט טען בבית־המשפט כי הודעתו של מרשו נגבתה

בלה בןדויד (בציור של יוסלח) קורבן הכפייח

תחת לחץ ואיומים. הוא ניסה להוכיח כי שעה שאלקיים מסר את ההודאה היה נתון בהתקף־סמים, וכי המשטרה הבטיחה לספק לו כמות של מורפיום אם יסכים להודות. שופט השלום הראשי יעקב סגל לא קיבל את טענת הגינור, למרות שזיכה את מרשו. הוא קבע בפסק דינו כי המשטרה הסתפקה בהודאתו של הנאשם, לא הביאה נגדו עדות מסייעת. בלי עדות כ־זאת לא רצה השופט להרשיע את הנאשם, זיכה אותו מחוסר הוכחות.

אלקיים, שהתכונן, במקרה שיורשע, לבקש מבית־המשפט שיצוה לאשפו או תוך כדי תקופת מאסרו, שמה לצאת פטור בלא כלום. מרוב שימחה הוא שכח לשלם שכר טירחה לפרקליטו.

הווי

דור דור ויורשיו. בחיפה, הופיע גבר בן שלושים בקייטנה, טען כי הוא רוצה לבלות בה שבוע, לאחר שבנו, שהיה רשום בה, חלה, פינה את מקומו.

יגיעת ומצאת — תאמין. בתל־אביב, נעצרה אשה, שנאשמה בהריגת תי־נוקה לפני עשר שנים, והמבוקשת מאז על־ידי המשטרה, לאחר ששטר טעה בכתובת, חיפס בביתה אשה אחרת, בעלת אותו שם, המבוקשת גם היא על־ידי המשטרה.

חובב חובות. בבתיים, נעצר קב־לן כחשוד במתן צ'ק ללא כיסוי לפקיד ההוצאה לפועל, שבאו לעקל את מטלטליו בעתן איתשלום חוב למס־הכנסה.